

HASZNOSITSUK A FELESLEGES RÉGI KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOKAT.

Bizonyára nem egy műszaki könyvtáros büszke régi külföldi folyóiratévfolyamaira. Ezek szépen bekötve ott sorakoznak a polcokon, de - valljuk be - néhol hely hiányában rendezetlen halmokban porosodnak. A régi folyóiratokat, főleg a második világháború előtt megjelent köteteket, az üzemi könyvtárakban már alig olvassák, legfeljebb egy-egy kutató, vagy valamely különleges feladattal foglalkozó mérnök veszi időnként kézbe azokat. Magánkönyvtárakban még rosszabb a helyzet. A mérnök, kutató, aki folyóiratait évtizedeken át gondosan gyűjtötte, bekötötte és megőrizte, visszavonul, meghal és az utód számára a szép folyóiratok a legjobb esetben is élettelen könyvtári diszekké válnak, de sokszor tönkremennek, elkallódnak.

A könyvtáraknál maradványok, helyesnek és szükségesnek látszik, hogy a könyvtárosok régi külföldi folyóiratállományukat időnként felülvizsgálják, különösen akkor, amikor az üzem, a könyvtár szervezetében, profiljában, állományában változás áll be. Milyen szempontokat tartsunk szem előtt az ilyen felülvizsgálatnál?

Súlyos hiba volna megválni a könyvtár gyűjtőkörébe tartozó külföldi folyóiratok régi évfolyamaitól csak azért, mert azokat már csak nagy-néha olvassák. Tudnunk kell azt, hogy a teljes, vagy hosszú sorozatban zárt, hiánytalan évfolyamok igen nagy eszmei és anyagi értéket képviselnek. A különböző átszervezések, üzemi profilváltozások, könyvtárösszevonások folytán azonban több folyóirat régi évfolyamai az illető könyvtár számára a legszigorubb mértékkel mérve is feleslegessé váltak. Egyes folyóiratok a profilváltozás után már nem tartoznak a könyvtár gyűjtőkörébe, előfizetésük folyamatossága megszakadt, vagy azokat kizárólag azért rendelik továbbra is, mert a sorozatot a gondos könyvtárosnak nincs szíve félbeszakítani. Más külföldi folyóiratévfolyamok, teljes, vagy csonka sorozatok két példányban is megtalálhatók, sőt akadhatnak hiányos évfolyamok, elszigetelt egyes folyóiratszámok is.

Mindenki egyetérthet azzal, hogy a könyvtárak és magánosok részére feleslegessé vált külföldi folyóiratanyagot vissza kell juttatni a szakmai, tudományos élet vérkeringésébe. Ezt a célt a könyvtárközi átadáson kívül az Állami Könyvterjesztő Vállalat antikvár bolthálózatának bekapcsolá-

sával lehet elérni. Az állami antikváriumok útján sok, már haszontalannak vélt régi folyóirat található új gazdára.

Emellett-belföldi érdeklődés hiányában a könyvtárakból kiselejtezett külföldi folyóiratok nagy része az antikvár világpiacon előnyösen értékesíthető. Az exportot a Kultura Külkereskedelmi Vállalat intézi, rendszeres külföldi piackutatás útján tanulmányozza a külföldi eladási lehetőségeket. Érdekességként említhető meg, hogy még a Kultura raktárán levő 1952-1957. évi vegyes külföldi folyóiratpéldányok iránt is érdeklődés mutatkozik külföldön, ezt az anyagot a Kultura folyamatosan feldolgozza, jegyzékeli, és a hazai igények kielégítése után /hiánypótlás, stb./ még megmaradó folyóiratokat exportálja.

A Kultura egyébként külkereskedelmi tapasztalatai alapján az exportra alkalmas folyóiratanyag megvásárlásánál, az átvételi árat az Állami Könyvterjesztő Vállalattal együttműködve állapítja meg.

Külföldön, különösen a tőkés államokban kiterjedt antikvár világpiac van, ugyszólván naponta érkeznek a Kultúrához a világ minden részéből az antikváriusok kiajánló és kereső jegyzékai. A nemzetközi könyvkereskedelmi szaksajtó is oldalszámra hoz eladási ajánlatokat és vételi érdeklődéseket, sőt egyes folyóiratok kizárólag az antikvár szakmával foglalkoznak. Talán meglepőnek tűnik sokak előtt, hogy ma, a tudomány és technika rohamos fejlődésének időszakában, az atomkorszak kezdetén, még műszaki és természettudományos folyóiratokban is a világpiacon ilyen élénk az antikvár forgalom. Személyes beszélgetés során külföldi antikváriusok elmondották, hogy a gazdasági és kulturális téren elmaradt országokban lázas igyekezettel törekednek a mulasztások pótlására. Így pl. a délamerikai egyetemek és tudományos intézetek könyvtárosi állománya rendkívül szegényes és csak most szerzik be azokat az alapvető fontosságú szakfolyóiratokat, amelyek a tudományos és szakkönyvtárak részére nélkülözhetetlenek. Természetesen a könyvtári állományhoz a régi évfolyamok is hozzátartoznak és ezekből is igyekeznek minél teljesebb sorozatot megvásárolni. Hasonló fejlődés indult meg egyes ázsiai és afrikai országokban is.

A világpiacon legkeresettebbek a valamennyi szakkönyvtár által elsőrendű fontosságúnak elismert folyóiratok régi évfolyamai. Az aktuális jellegű, kevés szakanyagot tartalmazó kereskedelmi és ipari értesítők általában nem értékesíthetők. Magától értetődik, hogy legértékesebb valamely folyóiratnak az első évfolyammal kezdődő teljes sorozata. Ugyancsak aránylagosan kedvező árat lehet elérni egy-egy hosszabb időszakot felölelő, zárt évfolyamsorozatért is. A sorozat értékét arány-

talan mértékben csökkenteni egyes évfolyamok, folyóiratszámok és indexek hiánya.

A teljes, vagy részleges sorozatok exportálása mellett fennáll a már említett lehetőség elszigetelt évfolyamok, töredék sorozatok és egyes számok értékesítésére is. A nemzetközi kereskedelembe egyes antikváriusok rendszeresen foglalkoznak kicsinybeni vétellel és eladással, illetve évfolyamhiányok példányonként való pótlásával. Mások töredék sorozatok és kötetek felvásárlása útján sajátmaguk állítanak össze teljes sorozatokat. Nyilvánvaló, hogy az ilyen külföldi kereskedők viszonylag nagy értékesíthetetlen hányaddal számolnak és ezért a vegyes folyóiratanyag a lapok névleges értékéhez képest csak igen alacsony árakon exportálható. Hiánypótlásnál viszont a beszerzési ár nem egyszer eléri a névértéket, sőt azt meg is haladhatja.

A Szovjetunióban, továbbá más baráti országokban, valamint az ázsiai országokban kiadott szakfolyóiratok régi évfolyamait szerte a világon feltűnő módon keresik. Egy nemrég kezembe került jegyzéken az egyik amerikai antikvárium szovjet, lengyel, román, jugoszláv, kínai, japán, stb. folyóiratok, - köztük másodrendű kiadványok - régi évfolyamai, sőt egyes számai iránt érdeklődik. Ez a jelenség azzal magyarázható, hogy ezek a folyóiratok korlátozott példányszámban jelentek meg, megjelenés után rövidesen kifogytak, utánnyomás nem készült és így utólagos beszerzést csak antikvár forrásokon keresztül lehet lebonyolítani.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a könyvtárakban heverő felesleges külföldi folyóiratállomány feltárása - a szükséges óvatosság szem előtt tartásával - tudományos és népgazdasági érdek. Ne sajnáljuk ezért a fáradságot, hozzuk felszínre a régi folyóiratokban rejlő rejtett tartalékokat. Hasznosítsuk azokat elsősorban a magyar tudományos és műszaki élet javára, de ha belföldön nem helyezhetők el, exportálásuk a népgazdaság számára devizabevételt, a felajánló könyvtárak részére forintbevételt, és az import beszerzések-nél könnyítési lehetőséget is jelent.

Dr. Vigh Béla